

СТ А Н О В И Щ Е

относно кандидатурата на гл. ас. д-р Албена Найденова Мирчева-Жечкова
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в конкурса по професионално направление

2.1. Филология (Общо езикознание. Палеобалкански езици),
обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник, бр. 31 от 18.04.2017 г.

Гл. ас. д-р Албена Найденова Мирчева-Жечкова е единствен кандидат в конкурса за доцент по общо езикознание и палеобалкански езици, обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Документацията ѝ по конкурса е пълна и изготвена в съответствие с нормативните изисквания. Кандидатурата ѝ отговаря на условията по чл. 24, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България. Кандидатката е придобила образователната и научна степен „доктор“ още през 2006 г. и има стаж по специалността 27 г., 9 м. и 2 дни. Започнала е преподавателската си работа в СУ през 1990 г. първоначално като хоноруван преподавател в катедра „Класическа филология“, а след това през 1996 г. става асистент в катедра „Общо, индоевропейско и балканско езикознание“. От 2006 г. е главен асистент в тази катедра. Като член на Катедрата тя чете лекции по общо езикознание, палеобалкански езици и старогръцки език, като провежда и семинарните занятия по тези учебни дисциплини. Разработила е прекрасен лекционен курс по палеобалкански езици, който успешно води вече 10 години със студентите от специалност „Балканистика“ към катедра „Общо, индоевропейско и балканско езикознание“ в СУ. Лекциите ѝ са интересни, на високо научно ниво и винаги осъвременени съобразно последните новости в областта на лингвистиката и палеобалканистиката. В разработените от нея лекции личи умението ѝ много ясно да структурира преподавания учебен материал и да представя и най-трудните проблеми по изключително достъпен и разбираем начин. Според мнението на колегите, споделено при последното ѝ атестиране, гл. ас. д-р Албена Мирчева е отличен преподавател, с който Катедрата наистина може да се гордее. Тя се ползва с авторитет сред всички ни заради своята голяма ерудиция, висока квалификация на специалист по общо и индоевропейско езикознание, класически и палеобалкански езици, задълбоченост в изследователската работа, огромна възискателност към себе си, скромност, доброжелателност към другите и умения идеално да работи в екип. Д-р Мирчева взема активно участие в научната дейност на Катедрата и във всички нейни научни изяви през 2013, 2014 и 2016 г. Участва и в сериозния ѝ научен проект „Съставяне на Помагало по общо езикознание“ (2012 г.). Има 18 научни публикации, 6 от които са индексирани, а 9 са отразени в библиотечни каталози. В настоящия конкурс кандидатката участва с една книга, 8 статии и 3 рецензии. Публикациите ѝ съответстват на езиковедските области, в които е обявен конкурсът, и не повтарят представените вече преди това за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Статиите ѝ (от списъка за участие в конкурса) са сериозни и задълбочени изследвания по важни проблеми на палеобалканистиката и представят авторката им като ерудиран и талантлив специалист по палеобалкански езици и индоевропейско езикознание. Те са посветени на: 1. интересния словообразователен модел на хибридните двусъставни имена (II.1.) и на двойното именуване (II.4.) при тракийските антропоними; 2. имената на видни тракийски обществени личности, военни и дори на един презвитер като важно свидетелство за запазване на тракийското самосъзнание през IV-VI в., периода на усилената им асимилация (II.4.); 3. установяване на твърде вероятния тракийски произход на някои топоними (II.2.); 4. въвеждане на уточнения и

актуални корекции на индоевропейските корени при анализиране на етимологиите на акад. Ст. Младенов в сравнение с тези на траколозите от следващото поколение на 5 от известните хидроними (II.6.); 5. преразглеждане на етимологиите на няколко тракийски глоси (в съавторство с доц. д-р Б. Михайлова, предварителна разработка по проблем от книгата ù) (II.5.); 6. специфичното отражение на индоевропейските ларингали в различни позиции в тракийските думи (предварителна разработка по проблем от книгата ù) (II.8.); 7. критика към концепцията на М. Винеряну и С. Палига за трако-дакийския произход на съществена част от съвременната румънска лексика и към етимологизирането на думи със сигурен славянски произход като трако-дакийски, трако-илирийски или предлатински (II.7.); 8. подробно представяне и анализиране на фона на различните хипотези за пеласгите и техния език на теорията на акад. Вл. Георгиев за пеласгийския език и неговата сравнително-историческа фонетика и аргументирана подкрепа на схващането на езиковедите, че пеласгийският и тракийският всъщност са били близки, но самостоятелни индоевропейски езици (II.3.).

Така изредената тематика има своята тежест и говори много за самия изследовател.

И трите ù рецензии са задълбочени, подробно и прецизно направени.

Сред научните трудове, с които гл. ас. д-р Албена Мирчева участва в конкурса за доцент, ясно се откроява нейният хабилитационен труд – книгата ù „Увод в палеобалканистиката“, С., Изд. къща „НИ ПЛЮС“, 2017 г., 246 стр. Тази книга може да бъде оценена като важен принос към развитието на палеобалканистиката в България. Тя задоволява голямата необходимост на всички ни в езиковедските среди от актуална научна литература на български език, която да представя в синтезиран и достъпен вид съществуващата в днешни дни информация относно палеобалканските езици и тяхното изучаване. Тя е първото обобщаващо изследване върху тях на български език след монографията на акад. Вл. Георгиев „Траките и техният език“, С., 1977 г. Книгата на д-р Мирчева ясно, изчерпателно и на високо научно ниво ни представя основните палеобалкански езици – предгръцки (пеласгийски), тракийски, дакийски, мизийски (дако-мизийски), фригийски, илирийски, древния македонски, а така също допълнително и най-архаичната форма на гръцкия език – езика на линеар Б. Това наистина е един прекрасен увод в изучаването на палеобалканските езици. Целта, която си поставя авторката – да даде сравнително изчерпателна и осъвременена представа за най-важните характеристики на отделните палеобалкански езици, техните родствени отношения, близостта и различията им във фонологично, морфологично и лексикално отношение, е напълно постигната. Намирам също за много ценно в книгата наличието на сведения за историята на изследванията, съществуващите хипотези, различните гледни точки и мнения на изследователите, спорните въпроси относно палеобалканските езици и насоките в съвременния етап на изследването им. Тя е полезна както за специалистите по палеобалканско и индоевропейско езикознание, така и за студентите, изучаващи тези дисциплини, а и за всички, които се интересуват от древните балкански езици. Написването ù е свързано с разработения и провеждан вече 10 години от гл. ас. д-р Албена Мирчева курс по палеобалкански езици, така че много от материалите за тази книга са били предварително експериментирани и са дали отлични резултати в процеса на преподавателската ù работа. Били са усъвършенствани в продължение на години по отношение на яснота и изчерпателност на предложената информация, аргументираност на изводите, по-нататъшно задълбочаване при решаване на някои проблеми, а така също и осъвременени с оглед на резултатите от най-новите изследвания върху палеобалканските езици, развитието на индоевропейската фонетика, както и последните археологически данни. Авторката е подготвена отлично за задачата, която си е поставила. Завършила е класическа гимназия, класическа филология,

докторантура към катедра „Класическа филология“ в СУ, специализация в Германия, успешно е защитила интересния си дисертационен труд, има солидна подготовка по класически езици, палеобалканистика и индоевропейско езиковедие. Показва и много задълбочено познаване на всички научни източници, необходима изходна база за написването на нейната книга. Това личи и от библиографията ѝ към нея, която обхваща 213 научни труда, 13 етимологични речника, 9 произведения от антични автори и 37 интернет източника. Книгата е структурирана много добре. В началото д-р Мирчева умело и стегнато ни запознава с палеобалканистиката като наука, с основните източници за изучаване на палеобалканските езици, със специфичните проблеми, свързани с изследването на реликтните езици, направила е преглед на палеобалканистичните изследвания, като е посочила и приноса на българските и чуждестранните учени. След тази необходима подготвителна част следва конкретното поединично представяне на самите палеобалкански езици. Авторката постъпва абсолютно правилно, като следва традициите на изтъкнатите индоевропейци и палеобалканисти от миналия век, но едновременно с това взема предвид и най-съвременните изследвания върху палеобалканските езици, както и постиженията на индоевропейската фонетика. Хубаво е, че тя привлича различни гледни точки като база за разсъждения в търсене на вярно решение на проблемите и при обработката на наличните материали винаги се ръководи от чисто лингвистични критерии. Одобрявам напълно концепцията ѝ, че всеки конкретен палеобалкански език трябва да бъде разглеждан в контекста на етнографската ситуация, отнасяща се до неговите носители, защото така наистина се създава цялостна представа за тях. Приложенията от нея карти пък спомагат ясно да се очертае географското им разположение. Гл. ас. д-р Албена Мирчева показва уменията си на специалист по реликтните езици, който майсторски използва всички съществуващи данни за извличане на необходимата ѝ информация. На първо място естествено са сведенията от античните автори, историческите и археологическите свидетелства. Освен това откритите за всеки конкретен палеобалкански език глоси и ономастичен материал в книгата задължително са изложени и по възможност етимологизирани, с което се отговаря на изричното изискване при работата с реликтни езици. Важен принос на авторката е съгласуването на етимологиите на представяните глоси и ономастичен материал с най-новите етимологични справочници и ларингалната теория за реконструкция на индоевропейските корени. В резултат на това към много от съществуващите им вече етимологии са направени някои допълнения, съществени бележки и корекции, а дори понякога са предложени и алтернативни етимологични решения (вж. напр. приноса ѝ към етимологиите на някои тракийски глоси, теоними, етноними и местни имена). Важен източник на информация при реликтните езици са и намерените надписи. Затова, ако има такива, те също са представени и анализирани подробно (вж. интересните сведения относно тракийските, фригийските надписи и този от Мала Азия, тясно обвързан с мизите). Освен всички тези взети под внимание данни, в темата са обобщена основна информация, посветена на всеки един от палеобалканските езици (без тракийския), е отделено необходимото важно място за разграничаващата го от другите сравнително-историческа фонетика. При фригийския, който има собствена писменост и е засвидетелстван и със свързани текстове, естествено са обхванати още морфологията и синтаксисът му. В тази тема с обобщена информация е направена също така съпоставка с другите палеобалкански езици и са посочени родствените връзки между тях. Това показва, че д-р Мирчева е извършила едно изключително пълно, всеобхватно, задълбочено, издържано на високо научно ниво изследване на всеки един от разглежданите палеобалкански езици. Тракийският, за който има повече данни и са проведени много повече изследвания, е представен в книгата много пълно, всеобхватно

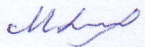
и разгънато чрез разработените подробно от авторката 10 теми, засягащи поотделно: етнографската ситуация, историческите и лингвистични свидетелства за траките и техния език, необходимия исторически преглед на изучаването на тракийския език и неговия произход, тракийските глоси, пантеон, антропоними, етноними, географски имена, сравнително-историческата му фонетика, морфология, синтаксис, словообразуване и надписите на тракийския език. Ценно е, че при представяне на тракийски език гл. ас. д-р Албена Мирчева следва традицията на българските траколози от миналия век, като същевременно отразява и най-актуалните виждания на траколозите днес по отношение на тракийските антропоними и хидроними, на тракийската фонетика и надписите на тракийски език. Трябва да признаем, че не само тракийският, но и останалите основни палеобалкански езици са представени все така ясно, разбираемо, достъпно, но винаги на необходимото високо научно ниво. Получил се е действително един съвършен курс по палеобалкански езици, солидна основа за бъдещи изследвания в областта на палеобалканистиката.

От приносите на авторката, които откриваме в самото изложение на книгата ѝ, заслужава специално внимание още: 1. Направеното за пръв път по-подробно проследяване на специфичното отражение на индоевропейските ларингали в различни позиции в тракийските думи (на базата на сигурни или твърде вероятни етимологии на тракийски глоси и ономастичен материал). Това наистина е нов аспект в изследване на тракийската фонологична система, принос в палеобалканистиката и индоевропейстиката. 2. Преразглеждането на етимологиите на няколко тракийски глоси с допълване и актуализиране на наличната досега информация съобразно най-новите изследвания в областта на палеобалканското и индоевропейското езикознание, предлагане на някои алтернативни решения и откриване на интересни паралели между тракийската и хето-лувийската ономастика (вж. предварителната ѝ публикация в съавторство с доц. Б. Михайлова). 3. Определянето на идеята за съществуването на палеобалкански езиков съюз с водеща роля на гръцкия като интересна насока за изследвания, в която би могла в бъдеще да се развива палеобалканистиката.

Добре аргументираните изводи, до които достига д-р Мирчева при съпоставката на лингвистичния материал и сравнително-историческата фонетика на разглежданите палеобалкански езици (вж. авторската ѝ справка), са от важно значение както за самите тези езици, така и за палеобалканистиката като наука.

Вземайки предвид всички приноси в представените за конкурса научни трудове на гл. ас. д-р Албена Найденова Мирчева-Жечкова и нейните отлични преподавателски качества, оценявам положително кандидатурата ѝ за академичната длъжност „доцент“ и с пълна убеденост препоръчвам уважаемото научно жури да я предложи за заемане на тази академична длъжност.

София, 15.08.2017 г.

Подпис: 
(доц. д-р Мария Данчева)